



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,  
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

**Regnault, Valère**

**Mogvntiæ, 1617**

Cap. 13. De necessariis ad ieiunium Ecclesiasticum,

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

haberet contra Ecclesiasticam legem, vt nec contra diuinam, de cuius firmitate aliquid participat: iuxta illud quod in cap. Sic omnes distinct. 19. dicitur, omnes sanctiones Apostolicæ sedis accipiendas esse tanquam ipsius diuina Petri voce firmatas.

His consentaneè, Medina posteriori obiectioni responderet: rationem procedere, quando durante vitiosa consuetudine, permaneret simul eadem ratio legis & legislatoris intentio obligandi; tunc enim quo diuturnior esset, eò ipse peior esset, & per consequens non excusaret culpam, sed aggravaret. In casu autem, quo non manet eadem Superioris intentio obligatoria, nihil obstat quominus homines, qui initio consuetudinis non excusantur ab inobedientiæ culpâ, excusentur postquam fuerit consuetudo diu continuata; nihil enim cessante tandem intentione obligatoria, quæ prius erat in Superiore.

135.

Tertium documentum est, de quo Azor. in sequent. cap. 19. quest. 2. Si aliqua plena vel semiplena ieiunia sint consuetudine generali in aliqua prouincia, oppido, vel loco recepta, ea quoque in monasterijs & aliorum Religiosorum Collegijs illic constitutis, seruari debere. Sin autem, in ieiunijs consuetudo solum sit particularis, vel laicorum vel Clericorum secularium: ad eam non teneri Monachos vel alios Religiosos. Prior probatur, quia talia ieiunia sunt omnium; ideoque tanquam moribus omnium comprobata, debent in eo loco seruari: sicut & in ipsis monasterijs seruantur dies festi qui consuetudine vsuque communi omnium coluntur.

Posterior pars verò (pro qua Paludanum D. Anton. Rosellam & Syluestrum Azor. auferunt) probatur ex eo, quod non idem, sed varius sit modus ieiunij in statu secularium & Religiosorum. Vnde sicut non sequitur: Religiosorum consuetudo est tali tempore ieiunare, aut in ieiunio seruare abstinentiam à talibus cibis: ergo seculares idem facere tenentur: ita nec sequitur Clerici seculares aut laici tali die ieiunare consueuerunt, ergo debent quoque Religiosi ieiunare. Excipiendus tamen est casus in quo hi darent alius scandalum: cum dictum sit à D. Paulo in prior. ad Corinth. 8. Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnes in æternum, ne fratrem meum scandalizem.]

136.

Quartum documentum est, aduenas & peregrinos in ieiunijs teneri consuetudinibus indigenarum & incolarum apud quos commemorantur & habitant, aut ad quos cohabitandi causa uenerunt. In hoc omnes consentire notat Azor. in eod. c. 19. q. 4. Probatur autem aperte per ca. Illa autem distinct. 12. ubi habetur illud celebratum responsum D. August. datum à D. Ambrosio. Cum Romanam uenire, Sabbathum ieiunio, cum Mediolani sum, non ieiunio. Sic tu ad quamcumque Ecclesiam fortè ueneris: eius morem serua. Vnde extat versus quem ibidem glossa citat.

*Si fueris Romæ Romano uisito more,  
Et sis alibi, uisito sicut ibi.*

A n idem sit dicendum de viatoribus, teneri inquam consuetudine ieiunandi illorum, per quorum loca transeunt, aliter quam commemorandi seu habitandi causa; versatur in dubio; cuius cum Azorio ibidem (ubi pro utraque parte auctores referunt) uideatur sequenda pars negans tanquam mitior: præsertim cum ei nulla sufficiens ratio refragetur; debet tamen abesse occasio scandali, ad quam uitandam viator quoque debet incolarum more abstinere. Addit nihilominus Azor. viatorem qui ex lege vel consuetudine suæ patriæ deberet domi à carnibus abstinere, posse illis uti, dum transit per locum ubi nulla est talis lex aut consuetudo: quia pœnæ & onera alicui communitati imposita, non tam facilè (ut pote. odiosa) extenduntur, quam commoditates & fauores.

*De diebus, quibus non est ieiunandum.*

SECTIO IV.

137.

DE posteriori dubio nobis ad explicandum proposito, tenendum est traditione Patrum, quos Bellarmin. commemorat in citato lib. 2. cap. 23. diebus Dominicis & die Natalis Domini, atque toto spatio temporis, quod est inter Pascha & Pentecosten, ieiunandum non esse. De Dominicis habetur prohibitio Melchiodis Papæ in c. Ieiunium de consec. distinct. 3.

De die Natalis Domini habetur in c. finali De obseru. ieiuniorum: Secundum consuetudinem autem Ecclesiæ, propter festi excellentiam, si in sextam feriam aut sabbathum incidit, illo eodem die non abstinetur à carnibus. Denique de spatio temporis inter Pascha & Pentecostè; patet per illud quod habetur ex c. Scire debet, distinct. 76. in eo nec ieiunia coli, nec ad orandum Deum genua flecti, sed iugem & continuatam esse festiuitatem propter Dominicam resurrectionem. Vide textum ipsum lectione dignum, & plura de tota hac re apud Greg. à Valen. in cit. q. 2. puncto 4. & aduerte communem nihilominus Ecclesiæ Latinæ consuetudinem habere ut ieiunetur in vigilia Pentecostes: de qua Azor. in memorato l. 7. c. 13. q. 2.

A duerte quoque prædicta non obstat; quominus Religiosi teneantur seruare suæ religionis statuta de ieiunijs, & alijs abstinentijs, si in memoratos dies incidant prout patet ex cap. Post Pascha distinct. 76. Nec etiam, quominus ex deuotione laudabiliter possit quis talibus diebus ieiunare ex cap. finali de obseruatione ieiuniorum. Vnde aduerte adhuc, quod bene loco citato monet Bellarmin. ieiunium in prædictis diebus non esse semper prohibitum; sed solum, si quis in illis, vel ex superstitione ieiunet, ut Monachis faciebant vel ex errore, ut Manichæi & Priscillianistæ: vel ex contemptu Ecclesiæ ut Eustatiani & Aciriani; vel denique cum scandalo aliorum, ut si quis vnam hebdomadam ieiunaturus eligat sine ulla rationabili causa hebdomadam Paschalem; aut vnum diem ieiunaturus eligat diem Natalis domini, aut Dominicam. Quod si quis vel ad carnis tentationem superandam, vel causa corporalis morbi curandi, vel quia uouit ieiunia totius anni, aut mensis integri, non peccabit si tempore Paschali, vel in die Dominicæ; vel etiam in die Natalis Domini ieiunauerit, ut idem auctor addit ex D. Hieronymo, Epiphano, & August. Videri etiam potest Medina in Cod. de ieiunio q. 10.

CAPVT DECIMVM TERTIVM

De necessarijs ad ieiunium Ecclesiasticum.

SVM MARI VM.

- 139 Triâ necessaria ad implendum præceptum Ecclesiasticum de ieiunio.
- 140 Præter quæ ad meritum requiruntur vi in statu gratiæ impleatur.
- 141 Extra quem statum, ad quæ alia proficit.
- 142 In omni ieiunio ab Ecclesia instituto abstinentiam est à carnibus.
- 143 Quæ carnes in ieiunio prohibite sint, quomodo cogrosendum.
- 144 In quadragesima ouorum & lactiniorum vsus prohibitus, non item in alijs ieiunijs.
- 145 Solutio obiectionum in contrarium.
- 146 Quando teneatur à carnibus abstinere, qui uouit abstinentiam ab otis.
- 147 De ciborum delectu in die ieiunij iudicandum est ex consuetudine regionis.
- 148 Itemque de ratione seruandi ieiunium susceptum ex voto, aut ex Superioris vel Confessarij præcepto.
- 149 Nisi consuetudo sit, quæ ex mera libertate vsurpetur.
- 150 Qui excusantur à ieiunio non excusantur pariter ab abstinentia à carnibus exceptis pueris ante vsu rationis, cum de consuetudine carnes eis dantur.
- 151 Vinum sicut, sed iam non est, de numero eorum à quibus abstinentium est in die ieiunij.
- 152 Per ea quæ tantum sumuntur in potum, non frangitur ieiunium: per ea uero quæ tam in potum, quam in cibum sumuntur, frangitur. De quorum numero non sunt caruisa & electuaria.
- 153 Samens vinum aut ceruisium aut electuaria in fraudem ieiunij, censendus est frangere illud.
- 154 De vnica refectioe ad ieiunium Ecclesiasticum requisita.
- 155 Decerta hora eam sumendi, pariter requisita.
- 156 Ea pendet ex consuetudine, quæ obtinuit ut merities aliquantum præueniri possit.
- 157 Aliæ causæ ob quas præueniri potest merities.
- 158 Licetum est horam consuetam differre notabiliter, dummodo in eo excessus non fiat in detrimentum spirituale.
- 159 Sine fractione ieiunij in Quadragesima ante recitatas Vesperas, & alias ante recitatum Nonam, refectio memorata sumi potest.

TRIA ex communi consensu Doctorum necessaria sunt ad ieiunium, ut per illud impleatur Ecclesiæ præceptum

ceptum de eo datum. Primum est qualitas ciborum. Secundum est vnica eorumdem, ad refectionem sufficiens sumptio in die: non quod non sit liberum ei qui velit & possit, diem ieiunij sine cibo transigere, sed quod non liceat pluries in eo refectionem sumere. Tertium est competens hora talis sumptionis; quam scilicet non liceat antequam in sumptione cibi: prætergressa autem, quantum velis & possis, concessum sit.

140. Vt vero ipsum sit vitæ æternæ meritorium; requiritur, vt ieiunans sit in Dei gratia, quia si anima illius peccato mortali inquinetur, ieiunium inutile est ad salutem iuxta illud *Isai. 58. Quare ieiunauimus & non aspexisti; humiliuimus animas nostras, & nescisti? Ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra* [Quem locum D. Hieron. expendens *lib. 2. contra Iovinianum*, inquit: Non reprobauit ieiunium, sed quale vellet ostendit. Neque enim ventris esurientes accepta est Deo, quam lites & rapina & luxuria destruit,] ad quod confirmandum adfert illud *toel. 2. Sanctificare ieiunium* [Inquiens id esse dictum, vt monstraretur ieiunium sanctificari ceteris operibus. Quod etiam sentiunt D. Gregor. *Homil. 16. in Euangelia* inquiens: Ieiunia sanctificare est, adiunctis bonis aliis, dignam Deo ab continentiam ostendere. Cesset ira, sopiantur iurgia, in castum enim caro arteritur, si à prauis suis voluntatibus animus non refrenetur.] Et D. Maximus Taurinensis *Homil. 1. de ieiunio Quadragesimæ* ait: Quid est aliud sanctificare ieiunium, nisi ieiunij causa sancta velle, iusta facere, iniqua vitare?]

141. Ceterum quamuis ieiunium existentis extra gratiam, non sit meritorium æternæ salutis; valeret tamen ad multa. ad hoc, vtis qui ieiunat non committat nouum peccatum mortale transgressione præcepti Ecclesiastici. 2. ad macerationem carnis aduersus vitia maximæ gulæ luxuriæ, vt experientia constat. 3. ad acquirendam facilitatem ieiunandi, optandam homini Christiano. 4. ad euadendam cum Dei auxilio innumerabilia mala temporalia; sic enim Sanctos in afflictione constituto populo, ieiunium in dixisse legimus. 2. *Paralip. cap. 20. vers. 3. & 1. Esdræ cap. 8. vers. 21. & cap. 4. libri Esdræ vers. 16.* Postremo si ex penitentia procedat, præparat hominem ad iustificationem, seu ad peccatorum suorum remissionem à Deo consequendam, iuxta illud *toelis 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, &c.* [Exemplum habes *lonæ 3. quod lege: & adde ad eam præparationem spectare, quod mens per ieiunium disponatur eleueturque ad orationem ac dinorum considerationem: hoc enim est quod *homil. 1. in Genesim D. Chrysost. ait* ieiunium apponere animæ nostræ pennas, vt in sublime feratur: qui legendus est, quando fideles ad ieiunium excitandi sunt: vt & Gregor. à Valer. 2. *disput. 9. quæst. 2. punct. 2. sub finem*: si agendum sit cum hæreticis negantibus ieiunium esse opus, per quod mercedem mereamur à Deo; aut per quod satisfaciamus Deo pro peccatis nostris, quoad poenam eis debitam: aut quod vsurpare debeamus ea mente vt per illud colamus Deum: in quibus immorati non est huius instituti. De singulis ergo trium illorum, quæ initio proposuimus, dicere aggrediamur.*

De qualitate ciborum ad ieiunium Ecclesiasticum necessaria.

#### SECTIO PRIOR.

142. Hæreticorum, præsertim modernorum errores circa ciborum qualitatem, quibus improbant ieiunij ritum ab Ecclesia institutum cum ciborum delectu, bene refutantur: tum ab ijs ad quos remittit *Conar. lib. 4. variarum resolut. cap. 20. mem. 15. tum à Bellarm. in ante citato lib. 2. cap. 3. 4. & 5. & Gregor. à Valer. in memorato puncto 2. §. Secundo controuersum.* Quæ vero de eodem ritu pertinent ad institutum nostrum, exponemus aliquot propositionibus.

1. Prima est, in omnibus diebus in quibus ex institutione Ecclesiæ ieiunare tenemur, abstinendum omnino esse ab vsu carniū. In hac non modo Theologi, sed etiam viri utriusque iuris interpretes conveniunt, teste *Conar. loco citato*: pro qua autoritates antiquorum Patrum & Conciliorum, Azor. adfert in 1. parte *Moralium instit. lib. 7. cap. 10. quæst. 6.* Confirmatur vero: tum inductione; aliis enim abstinencia requiritur, tam ad ieiunium Quadragesimale, quam ad alia indicata

ab Ecclesia vt communis fidelium vsus satis ostendit: tum etiam ratione, quam habet D. Thomas 2. 2. *quæst. 147. art. 8.* quod ab Ecclesia institutum sit ieiunium ad reprimentas concupiscentias carnis; ideoque in illo ea interdantur quæ in comedendo maximam habent delectationem, simulque hominem maxime prouocant ad Venere; sicut censentur carnes animalium nascentium in terra: quæ quoniam magis conformantur humano corpori, plus delectant, plusque ad eiusdem corporis nutrimentum conferunt. Vnde fit vt ex illarum vsu plus superflui existat, quod vertatur in materiam seminis; cuius multiplicatio maximum est incitamentum luxuriæ. Ea ergo de causa, præcipue à carnibus Ecclesia statuit esse ieiunantibus abstinendum.

143. Ceterum cum dubitatur de carnibus alicuius animalis, an sint ex prohibitarum numero, videndum est quid ferat communis Christianorum vsus: quæ enim communiter comeduntur in die ieiunij, vt carnes limacum, ranarum, testudinum, non sunt censendæ prohibita. Quod si nihil certo sciri possit ex tali vsu, consulendi sunt medici, qui iudicent an talia animalia accedant potius ad naturam piscium, quam cæterorum animalium. Inter cætera autem huius rei indicia, illud esse potest non leue, si extra aquam naturaliter diu viuere non possint: id quod à Ioanne Maiore traditum Azor. in sine eiusdem *quæst. sexta.* proponit vt accommodatum ad cognoscendum quorum animalium carnes non sint in ieiunio prohibita.

144. Secunda propositio est, in Quadragesimali ieiunio prohibitum esse non tantum carniū vsum, sed etiam eorum quæ ex carne originem habent: vt lactis, butyri, casei, ouorum; in aliis autem ieiunijs, prohibitum tantum esse carniū vsum. Hanc satis confirmat communis Ecclesiæ consuetudo. Et pro priore eius parte facit, quod in sexta Synodo generali *can. 56.* præcipitur, vt in omni Ecclesia, toto orbe terrarum diffusa, ieiunium Quadragesimale seruetur, abstinendo ab ouis & caseo, sicut & à carnibus animalium; quorum sunt fructus. Pro posteriore parte vero non datur in iure textus, ideoque solum innuam consuetudine, cum D. Thomas 2. 2. *quæst. 147. art. 8. ad 3.* Doctores communiter (teste Syluestro in verbo *ieiunium, num. 15.*) eam amplectuntur.

145. Verum potest in contrarium opponi cap. Rogationes, de consecr. distinct. 3. in quo abstinencia cum quadragesimalibus cibis præcipitur in triduo ante Ascensionem Domini. Occurrendam est vero, canonem eum iam esse consuetudine abrogatum, quoad abstinenciam ab ouis & lacticijs. Opponi etiam potest quod in ea. Denique distinct. 4. sic dicitur: Par est, vt nos, qui his diebus à carnibus animalium abstinemus, ab omnibus quoque quæ sententiam trahunt originem carnis, ieiunemus, à lacte videlicet, caseo & ouis. Vnde videtur sequi, eo ipso, quod prohibetur vsus carniū, prohiberi quoque vsus eorum quæ à carne suam originem accipiunt, vt butyri, ouorum & eiusmodi aliorum. Respondendum est, inde tantum colligi, conueniens esse vt in ieiunio abstinenciam à carnibus comiteretur abstinencia ab illis, quæ ex carnibus oriuntur: non autem esse necessarium; quasi aliter facere sit contra rationem, & malum. Non enim ita rem habere patet ex vsitato modo ieiunandi extra Quadragesimam. Et certè prout argumentatur Azor. in eod. *cap. 10. quæst. 2.* non continuo sequitur, vt si lex prohibeat quod maius est, simul etiam veterid quod est minus, nisi legislator id etiam exprimat; sicut sexta Synodus generalis in ante citato *can. 56.* expresse prohibet non modo carniū, sed & ouis & caseo vt in Quadragesima.

146. Aduerte obiter ex Syluestro. in *seq. num. 27.* cum alicui interdicitur vsus ouorum, non censeri consequenter interdicitum esse vsus carniū: & ita, voue atem abstinenciam ab ouis non teneri ad abstinenciam à carnibus; nisi ita affectus esset cum vouit, vt si abstinencia à carnibus menti occurrisset, eam simul vouisset: nam votum non extenditur ultra vouentis propositum: neque priuans se re minus dilecta, censendus est consequenter priuare se magis dilecta. Si quæras, de ignorante qualiter fuerit affectus dum voueret: respondet idem Sylu. talem non teneri sub mortali abstinere à carnibus; quia tam probabile est (cum neutrum constare possit) quod nō habuerit, quam quod habuerit eiusmodi affectum. Sequens autem id quod probabile iudicatur, excusatur

- saltem à peccato mortali; cum non agat contra rectam rationem.
147. Tertia propositio est; in praxi quotidiana, de modo ieiunandi quoad delectum ciborum, iudicandum esse ex consuetudine regionis in qua versamur, ut scilicet id seruari debeat, quod fuerit ibi consuetudine legitima præscriptum. Hæc est D. Thomæ in cit. art. 8. ad 3. communiter recepta, ut aliquot alijs pro ea citatis in præced. quest. 1. monet Azor. Probatur verò; quia quidquid de tali modo præcipitur, cum illud futuri tantum humani, potest consuetudine legitima: siue relaxati, ut cum alicubi consuetudo obicit, ut in Quadragesima ieiunantes butyro & lacte vescantur: siue restringi, ut cum alicubi in diebus ieiunij extra Quadragesimam, non alij quam quadragesimales cibi permittuntur.
148. Hic obiter aduerte cum eodem Azorio in quest. 2. sub finem: ieiunium quod certo die suscipitur, siue ex voto, siue ex impositione Confessarij, siue ex mandato Superioris, siue ad lucrandum aliquod Iubilæum, seruari debere eo ritu & modo quo iuxta populi aut gentis consuetudinem ieiunia Ecclesiastica extra Quadragesimam seruari solent: quia probabiliter creditur taliter à nobis seruanda iungi, indici, aut voueri, qualiter sunt in more posita in loco ubi degimus, nisi aliud determinetur.
149. Quarta propositio, continens præcedentis aliquam moderationem, est, vsum vel abstinentiam ciborum in die ieiunij, cum ex mera libertate vsurpantur, non transire in consuetudinem, quæ habeat vim relaxandi, aut restringendi Ecclesiæ præceptum de ciborum delectu in die ieiunij: hæc patet ex eo quod notat Syluester in verbo consuetudine, num. 19. in ijs quæ sunt meræ libertatis, seu quæ sunt absque vlla intentione se ad eadem obligandi in posterum; non inducere consuetudinem quæ tanquam legis robur habens, obliget: pro ut patet inductione. Nec enim is qui ex mera libertate, absque intentione vlla obligandi se, peregrinos excipit in sua domo: nec ille qui vrbaniæ solum causa, aliquod munus quotannis domino suo dat, inducit consuetudinem, ipsum ad tale quid obligantem in perpetuum: & sic de similibus. Vnde, ut à Soto notatum est in 1. de iustitia & iure quest. 7. art. 2. ante solutionem argumentorum, consuetudines introductæ: autem ex populi deuotione, pioque affectu, non sunt obligatorie. In quarum numero ille ponit consuetudinis seruandi nonnulla festa & ieiunia; quæ ob defectum intentionis inducendi obligationem, non obligant; nisi succrescente deuotione, postea transferant in præceptum consensu populi, vel Superioris mandato.
150. Quinta propositio est; eos qui non tenentur ieiunare ob ætatem, vel laborem, vel aliam iustam causam, teneri abstinere à carnibus, & alijs cibis in die ieiunij prohibitis. Hanc ex Archid. habet Syllus in verbo ieiunium num. 17. eamque probat Caiet. ad 2. 2. D. Thomæ quest. 147. art. 8. ex communi Christianorum consuetudine, quæ præcepti Ecclesiastici de ieiunio interpreti censeri debet. Exciipiendi tamen sunt paruuli, qui nondum aut vix attingerunt vsum rationis, quando religionis consuetudo fert, ut eis siue lacticia, siue etiam ova, immò & carnes in cibum dentur: talis enim consuetudo offendit, neque ea ex parte ad illos extendendum esse præceptum ieiunij.
151. Sexta propositio est, licet vinum olim fuerit de numero rerum quæ in die ieiunij sumi prohibentur nunc tamen non esse. Hanc consuetudo confirmat quæ olim quidem fuit, ut à vino sicut à carne abstineretur in die ieiunij prout aliquot Patrum auctoritate ostendit Azor. in cit. cap. 10. quest. 7. nunc tamen ea est in contrarium: siquidem in more positum est, ut perinde ac piscibus, leguminibus & fructibus vtamur vino in die ieiunij. Immo etiam liberius, cum in die ieiunij non possit quis vti illis plusquam semel in die, nec ante certam horam iuxta post dicenda: possit autem vti vino, sicut & cæteris quæ sumuntur tantum in potum. Quæ doctrina est D. Thomæ in præceden. art. 6. ad 2. communiter recepta teste Nauarr. in Enchirid. cap. 21. num. 13. Pro qua facit, quod abstinentia à potu non sit de natura ieiunij Ecclesiastici, sed sola abstinentia à cibo, ut patet tum ex illius definitione tradita in præcedenti hum. 125. tum ex communi Ecclesiæ vsu.
152. Aduerte autem dictum esse, tantum in potum, quoniam quæ in potum pariter & in cibum sumuntur, in numero cibo-

rum ponuntur ex Palud. in 4. distin. 15. quest. 4. art. 4. conclus. 3. cuiusmodi censet esse, tum fructus, ut cæralia, poma, pira, & nucæ, quia loco refectionis sumuntur in prandio & cenæ: tum etiam herbas, quibus aliqui sancti Patres, & illi qui ante diluuium vixerunt, vitam sustentarunt: tum demum potus, quando conficitur ex illis quæ consueuerunt sumi in cibum, ut iusculum confectum ex amygdalis, aut illis rebus contritis, vel concoctione resolutis; quod ille vocat brodium. Nonitem potus ille, qui vel non conficitur ex comestibilibus ut aqua & vinum: vel si conficiatur, non conficitur tamen sumi in cibum ut ceruisia: nec item eleuaria: quo nomine Palud. ipse quid intelligat exprimit his verbis: Dico autem omnia huiusmodi quæ consueuerunt sicut species, sumi post prandium ad iuuandam digestionem, etiam si ex talibus confecta sint, quæ per se in cibum sumi consueuerunt: dummodo sic alterata sint per decoctionem vel concoctionem, quod iam non in cibum, sed in cibi adiutorium ab vtriusque communiter sumantur, ut in dactylis & nucibus confectis contingit.] Hæc ille.

Cæterum non puto acquiescendum Nauarr. loco cit. dicenti licitum esse bibere vinum sapius in die ieiunij: quamuis quis ad sustentandum se, & famem sedandam bibat. Namque ea ratione frangi posse ieiunium Doctores non contemnunt sentiunt, nec sine ratione, quidquid ipse dicat. Illi sunt Richard. in 4. distin. 15. art. 3. quest. 7. ad 2. D. Anto. 2. par. tit. 6. cap. 2. §. nono, Rosella in verbo ieiunium, num. 5. Qui duo posteriores, primi illius verba ista referunt: Quamuis aliqui dicant, quod bibere vinum in mane vel ceruisiam, & comedere eleuaria in sero delectationis causa, frangat ieiunium credo tamen contrarium: quia quamuis talia aliquo modo nutiant, in hoc tamen non est vltus principalis illorum: alias, frangeret bibens vinum vel ceruisiam in collatione, quia aliqui habent de nutrimento. Si tamen homo in mane ceruisiam biberet, non ad extinguendam sitim sed famem: & etiam in sero magnam acciperet eleuarium quantitatem ad subueniendum fami, credo quod talis faceret frangere statuto: & consequenter frangeret: quia legem frangit, qui in fraudem legis aliquid facit.] Horum sententiam approbat Azor. in cit. q. 7. sub finem. & ante eum Abulensis ad cap. 6. D. Mar. h. & Med. q. 164. Cod. de ieiunio, q. 11. vers. In his. Verba sunt. Siue quis ante cibum, siue post cibum bibat semel vel pluries, non frangat ieiunium; dum tamen non fiat in fraudem: scilicet ut per hoc aliquo modo sustentetur homo, & cesset afflictio, quam inducit ieiunium. Nam tunc non solum perit meritum ieiunij: sed etiam mortaliter peccat si faciens.] Medinæ vero ista sunt: In fraudem ieiunij dicitur quis eleuaria, aut medicinas, aut etiam vinum, aut fructus aliquos extra refectionem sumere, quia per modum refectionis, aut comestionis sumit, ut inde corpus nutritionem sumat, & ventris fames expellatur: tunc enim nomine refectionis venit huiusmodi sumptio intelligenda. Qui enim in fraudem legis aliquid facit, non minus; quam si contra legem faceret, peccat: nam facere contra legem, est facere quod lex prohibet: facere autem in fraudem legis, est cum quis talis verbis legis, eius sententiam circumuenit. ff. de legib. lege contra legem, & sequenti.] In exemplum adferi Monachum, qui habitum suæ religionis non dimittit quidem, sed superius habitu Clericali regit, & ita incedit. Quem (inquit Medina) Doctores dicunt non minus apostatam esse, quam si habitum ex toto dimitteret. Item exemplum tutotis, cui prohibitum est rem pupilli emere, & aliam personam submittit, ut emat. Vnde concludit, eum qui ultra vicam refectionem aliquid sumit per viam comestionis seu refectionis, id sumere in fraudem legis de ieiunando. Cui rationi non satis video quid responderet Nauarrus, negans idoneam esse rationem pro memoratis auctoribus.

De vnicâ refectione corporis, & hora illius ad ieiunium Ecclesiasticum requisita.

#### SECTIO POSTERIOR.

PRÆTER abstinentiam de qua dictum est, sub præceptum ieiunij cadit modus, quo ea determinata est ad vnicâ refectionem corporis in spatio temporis ab vna media nocte ad

alteram proximè sequentem; quæ non debeat ante certam diei horam sumi. Atque de vnica refectione nullus datur in iure textus expressus. Quod enim Capitulum Quadragesimæ de Consecr. distin. 5. pro eo citari solet, distinctio memorata in eo, inter diem Dominicam & alios Quadragesimæ dies, cum ea non sit in delectu ciborum, debeat esse in numero refectionum, quæ plures liceant in Dominicis non item in aliis diebus Quadragesimæ. Id merito Couar. improbat in lib. 4. Variarum resolut. cap. 20. num. 11. quia cum non sit diebus Dominicis Quadragesimæ prohibitum sepius quam bis corpus reficere; adhuc manere potest distinctio ab aliis diebus, etiamsi dicatur in his licita esse, duplex relectio. Et verò quod Medina notat in Cod. de ieiunio quest. 1. versus ieiunium Ecclesie vniversalis consuetudo & communis literarum doctrina, ieiunij conditionem sic interpretatur, vt non nisi semel in die sit comedendum. Atque Syluester in verbo ieiunium, num. 9. ait eam esse communem Theologorum sententiam, propter vniversalis Ecclesie consuetudinem, quæ habenda pro lege, obtinuit vt in die ieiunij semel tantum comedatur: ita vt fideles communiter conscientiam faciãt, pluries comedere. Adde cum esse omnium consensum teste Couar. loco citato: idemque à D. Thoma secunda secunda quest. 147. art. 6. proponi tanquam constitutum ab Ecclesia, & à populo receptum.

De certa hora sumptionis cibi, quam ieiunium Ecclesiasticum tanquam necessariam conditionem ita requirit, vt illam præuenire sit ieiunium ipsum frangere, citatur cap. Solent de Consecr. distin. 5. in quo dicitur quod nullatenus ieiunare credendi sunt, qui ante manducauerint, quam officij vesperinum celebretur. Vnde D. Thomam in seq. 7. & cæteros Theologos communis consensu adductos esse, vt existimarent horam nonam, id est, tertiam post meridiem, ieiunantibus præscribendam esse sumendæ suæ vnice refectioni, notat Couar. in sequ. num. 14. De qua re ipse pluribus vt & Azor. in cit. lib. 7. cap. 11. quem qui volet videat. Satis enim est nobis duo arguisse: vnum ab eodem Couar. relatum ex Panormit. ad rubricam De obseruatione ieiuniorum: nullibi in iure statutum esse ieiunantibus horam sumendi refectionem pro illo tempore, quam pro Quadragesima: sed communem consuetudinem, in aliis quoque ieiuniis eandem horam præscripsisse; eo quod conueniens esset horam Quadragesimali ieiunio constitutam, in illis seruari. Alterum est, quod idem Couar. ex proposita D. Thomæ opinione deducit, probabile esse, adhuc ipsius D. Thomæ tempore, nempe ante trecentos annos, viguisse antiquam consuetudinem non sumendi cibum in die ieiunij ante horam tertiam postmeridianam, quod etiam notat Caiet. in verbo Ieiunium non longè ab initio.

Cæterum quia tota hæc res iuris est humani, vt idem Couar. post Caiet. ad cit. D. Thomam art. 7. & alios bene notat, consuetudine mutari potuit; ita vt quod prius erat ius, inquit Caiet. non sit amplius de iuris necessitate; & quod prius nefas erat, licitum postmodum sit. Quia igitur consuetudo, quæ ius humanum abrogare potest, iam obtinuit, vt hora tertia pomeridiana præueniatur, & circa meridiem prandatur (sicut & quod ante ipsam meridiem preces vesperinae in Quadragesima recitentur) id sine periculo transgressionis præcepti Ecclesiastici seruari potest. Pro qua re plures auctores Azor. adfert in cit. cap. 11. quest. 1. sub finem: quibus accedunt Caiet. In verbo ieiunium & Medina in Cod. de ieiunio ille cap. 1. & hic quest. 1. in fine, & quest. 6. in principio. Immo vbi consuetudo patriæ fuerit, vt meridies præueniatur, ea seruari potest, argumento cap. Consilium. De obseruat. ieiuniorum. Sicut ibidem Azor. ait iam seruari, vt seculares quidem hunc meridiem præueniant vnâ horâ, & æstate duabus ferè horis. Religiosi verò in hyeme, aut meridiem retineant, aut semihorâ, vel etiam vnâ horâ præueniant: & æstate vel vnâ horâ integrâ, vel vnâ horâ cum dimidiâ. Neque, vt idem addit ex communi Doctorum consensu, computanda est meridies secundum exactum Astronomicum calculum, sed secundum horologia vñtata inter homines; & vt loquitur Syluester in verbo ieiunium, num. 12. grosso modo.

Certè si generalis consuetudo regionis facere potest cibos licitos in ieiunio, qui alias sunt illiciti, potest etiam face-  
re vt hora comedendi in ieiunio præscripta anticipetur; quia

hoc tam non est de se malum, quam nec illud. Qui etiã præter consuetudinẽ, plura possunt excusare talem anticipacionem; quæ Abulenſis commemorat ad cap. 6. D. Matth. quest. 172.

Primum est, conditio regionis, puta quod dies in ea sint valde longi, vt octodecim aut 20. horarum: vnde fiat vt fiat meridiem vsque ieiunium sine cibo protrahatur, natura valde debilitetur, quod non est intentionis Ecclesie. Secundum, est conditio temporis, nempe quod in tali regione magni calores vigeant; aut alia contingere solent, propter quæ malè habeat homo ieiunus. Nam illic expectare meridiem necesse non est, sed cibus potest sumi eâ horâ quæ exigitur vt natura sine nocimento conferuetur. Licet enim Ecclesia per ieiunia nos aliquantisper affligere incedat, vt pro peccatis satisfaciamus: non intendit tamen debilitare naturam, neque nocere; quod esset contra charitatem, cui ieiunia non sunt præponenda, vt ex D. Hieron. habetur in cap. Non mediocriter, De consecr. distin. 5.

Tertium est, conditio personatum: quibusdam enim valde nocuum est diu manere ieiunus, vt cholericis, & valde resolubilibus, id est, quos facile est exhaustos languidosque reddi diuturniore ieiunia.

Postremum est, negotiorum & operationum opportunitatibus; quibusdam enim ieiunantes tempus refectionis variare. Nam per ieiunium impediri non debent pia opera, quæ tenetur homo facere: quandoquidem ex cit. cap. Non mediocriter: homo rationabiliter dignitatem amittit, qui vel ieiunij charitati, vel vigiliis præfert sensus integritati. Exigentibus igitur causis piis vel honestis, licitum est ieiunantibus anticipare horam prandij ab Ecclesia præscriptam sine violatione ieiunij Ecclesiastici; saltem qua peccetur mortaliter.

Si queras an neque licitum sit eam horâ notabiliter differre. Respondetur id esse licitum esse communi Doctorum sententia, teste Syluest. in sequ. num. 14. Quinimo vt aliquot alijs citatis habet. Azor. in eod. cap. 11. quest. 5. quo quis tardius distulerit, eo melius ieiunare iudicandus est; dummodo talis dilatio non sit ex superstitione, vt admonent Syluester & Nauarr. ille loco cit. & hic in Enchir. cap. 21. num. 27. vers. 7. Ratioque est, quia quo tardius relectio prorogatur, eò longior est per inedia corporis afflictio & per consequens maior conformitas eam intentione Ecclesie præcipientis ieiunium: ea enim est, vt affligamus carnem, ad eam subiiciendam spiritui & ad satisfaciendum Deo pro peccatis nostris. Qua tamen in re excedendum non est in detrimentum aliquod spirituale, vt bene tractat Abulenſis ad cap. 6. D. Matth. quest. 139. An autem possit cum aliqua vitæ abbreviatione, Medina latè in Cod. de ieiunio quest. 13. explicat: concedens de abbreviatione in sensibili, & negans de sensibili; id est, quæ sensus integritatem & mentis puritatem impediatur.

Si adhuc queras, an frangant ieiunium qui in Quadragesima ante Vesperas recitatas, vel alijs diebus ante Nonam recitatas comedunt. Respondet post D. Anton. & Caiet. Nauarrus loco cit. non frangere; etiam si illi qui addicti sunt diuinis officiis, non debeant id facere sine iusta causa.

## CAPVT DECIMVMQVARTVM

De modis quibus violatur ieiunium Ecclesiasticum:  
SVMMARIVM.

- 160 Variis modis violatur ieiunium Ecclesiasticum, ac primò voluntate.  
161 Deinde opere, quoad meritum, idque multipliciter.  
162 Opere adhuc tum quoad intentionem, tum quoad substantiam præcepti.  
163 Ex eo quod quis variis & delicatis cibis abunde vtatur, non frangitur ieiunium, etiamsi peccetur, si non sint cibi vetiti & vnica relectio sumatur horâ debitâ.  
164 Argumentum contrarium cum solutione.  
165 Ad ieiunij Ecclesiastici adimplerionem non est necessarium refectionem ita differre aut sic parce cibum sumere, vt fame affligamur.  
166 Ieiunium Ecclesiasticum non violat, qui per ignorantiam inuincibilem comedit cibum vetitum, aut qui illum præcogitatum paratum pro magno Domino, aut pro agroteo.  
167 Quid sentiendum sit de eo, qui talem sumit in medicinam.